

ДИНАМІЧНІ ЗДАТНОСТІ ЯК УМОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Значна турбулентність зовнішнього середовища, складнощі політичного та суспільно-економічного характеру сучасного етапу вимагають адекватних дій з подолання негативних явищ господарювання суб'єктів будь-якого виду діяльності. Від цього залежить поліпшення фінансово-економічних результатів, які відбивають ступінь стабільності та стійкості функціонування економічних агентів. Тому виникає потреба постійного вдосконалення та перетворення ключових елементів бізнес-моделей, успішність реалізації та конкурентні переваги яких за сучасних умов забезпечуються наявністю динамічних здатностей. Спроможність модифікувати та розвивати свої компетенції для забезпечення успішної адаптації до мінливого середовища характеризується як динамічні та такі, що обумовлюють формування динамічних бізнес-моделей підприємницьких структур.

Питання розробки унікальних бізнес-моделей і забезпечення конкурентних переваг на ринку є актуальними для підприємницьких структур усіх галузей економіки, незважаючи на військову ситуацію. Зокрема у роздрібній торгівлі зростання кількості працюючих магазинів (станом на серпень поточного року понад 60% магазинів відновили роботу [1]) спричинило поновлення та загострення конкурентної боротьби. Із зменшенням чисельності споживачів (з причини виїзду переважно жінок з дітьми за кордон) і зниженням рівня їх доходів внаслідок бойових дій, забезпечення конкурентних переваг стає можливим за умов адекватних форм і методів боротьби за гроші покупця. І без спроможності підприємств до створення та реконфігурації внутрішніх і зовнішніх компетенцій відповідно до змін середовища та нестандартних ситуацій такі цілі стають недосяжними.

Значущість динамічних здатностей персоналу в досягненні успіху підприємствами підтвердилось під час їх оцінки в мережових супермаркетах м. Харкова. Результати показали, що маючи приблизно ідентичний рівень ординарних здатностей кадрового потенціалу, магазини різняться за проявом динамічних здатностей. Виявлено також безпосередній зв'язок між рівнем динамічних здатностей і

тенденціями результатів фінансово-економічної діяльності.

Отже, від динамічних здатностей залежить успіх підприємства у стратегічній перспективі. Динамічні здатності є здатностями вищого порядку порівняно з ординарними (статичними), хоча й базуються на останніх. Статичні здатності характеризують певні комбінації факторів виробництва й активів (ресурси, технології, знання тощо), які дозволяють підприємству отримати рівень достатності для функціонування та, можливо, переваги на ринку в короткостроковому періоді до змін ринкових умов в силу своєї відтворюваності та легкості придбання. Незважаючи на фундаментальність, лише статичних здатностей недостатньо для успіху в довгостроковій перспективі за умов мінливого зовнішнього середовища. Динамічні ж здатності, пов'язані з діяльністю вищого рівня, можуть сприяти розвитку підприємництва із забезпечення стійких конкурентних переваг за рахунок перетворення своїх ресурсів відповідно до умов оточення, які швидко змінюються. Ці здатності тому й характеризуються як динамічні, що дозволяють своєчасно виявити та передбачити змінення зовнішнього оточення, виділити найважливіші тенденції та здійснити відповідні корективи (заходи) у внутрішньому середовищі.

Автори концепції динамічних здатностей (Д. Тісс, Г. Пізано та ін.) виділяють наступні елементи, що характеризують їх сутність:

- спроможність розпізнавати можливості середовища – здатність підприємства проводити моніторинг та оцінку внутрішніх ресурсів і здійснювати вибір ринкових можливостей;

- здатність фокусуватись на змінах – спроможність підприємства своєчасно трансформувати ресурси залежно від викликів зовнішнього бізнес-середовища;

- здатність трансформуватись – спроможність фірм швидко, скоординовано змінювати й оновлювати ресурси та активи, реконфігурувати їх.

Зазначене дозволяє виділити наступні властивості та специфічні риси динамічних здатностей:

- нерозривний зв'язок з ординарними здатностями, їх більш високий рівень, прояв у випадку суттєвого розвитку останніх;

- базування на нетрадиційних ресурсах для розробки управлінських рішень, передусім, на знаннях та інформаційних технологіях тощо;

- гнучкість – вміння швидкої реакції на зміни оточення, перекомпонування ресурсів з урахуванням запитів споживачів і викликів ринку;

- адаптація до бізнес-середовища, а також формування його за

допомогою інноваційних товарів і послуг, що виводяться на ринок;

- складність – вміння розпізнавати та прогнозувати зміни середовища за слабкими сигналами;

- унікальність, створення в межах певних компаній. Як наслідок, динамічні здатності не можна скопіювати або купити;

- інноваційність – спрямування на переведення ідеї в комерційно реалізоване нововведення;

- фундаментальна роль у стратегічному управлінні – наявність динамічних здатностей дозволяє підприємству ефективно реагувати на зміни в оточуючому середовищі.

Означені складові й основні риси динамічних здатностей свідчать про їх багатогранний характер, багатоаспектний прояв і неоднорідність, що потребує певних угруповань. На наш погляд, найважливішими з точки зору взаємозв'язку з конкурентними перевагами є такі ознаки класифікації динамічних здатностей: за елементами (основні компоненти охарактеризовано вище); на основі функціональної складової (здатності у фінансовому менеджменті, контроль корпоративного бізнес-портфелю, спроможність координації бізнес-одиниць корпорації тощо); за етапами ланцюга формування витрат (здатності генерувати ідеї, втілювати їх в стартапи, здатності створення ефективних бізнес-одиниць).

Значущість динамічних здатностей для набуття конкурентних переваг в довгостроковій перспективі та забезпечення сталого розвитку вимагають їх оцінки та прогнозування, що ускладнюється через: базування їх на індивідуальних знаннях і рівні інтелектуального капіталу; відсутність уніфікованості динамічних здатностей і кількісних параметрів. Науковою спільнотою розробку питань оцінки динамічних здатностей розпочато відносно недавно. Оцінку переважно пропонується здійснювати емпірично, неформалізованими методами на основі якісних параметрів, що сприяє суб'єктивному її характеру. Отже, динамічні здатності зараз є найважливішим чинником формування й реалізації конкурентних переваг в стратегічній перспективі. Важливо не лише визначити їх існуючий рівень, але й оцінити потенційну спроможність розвиватись і вдосконалюватись, що є складним, проте значущим управлінським завданням.

Інформаційні джерела:

1. Офіційний сайт Retail Association of Ukraine : <https://rau.ua>. Teece, D.J. Dynamic capabilities and strategic management / D. Teece, G. Pisano, O. Shuen // Strategic Management Journal. 1997. 18(7). P. 509–533.